

Συμφωνία της Γενεύης: «Αλλαγή της ιρανικής πυρηνικής πολιτικής;» Πέμπτη 28 Νοεμβρίου 2013

Η εκλογή του νέου Ιρανού προέδρου Hassan Rouhani κρίθηκε από το Λευκό Οίκο ως μια ευκαιρία για πιθανή αλλαγή της ιρανικής πυρηνικής πολιτικής. Έτσι, στις 2 Φεβρουαρίου 2013, ο Αμερικανός αντιπρόεδρος Biden πρότεινε τη διεξαγωγή απευθείας συνομιλιών με το Ιράν. Ουσιαστικά, επρόκειτο για μια αμερικανική πρωτοβουλία, η οποία στόχευε στον τερματισμό της ανάπτυξης του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, με αντάλλαγμα τη χαλάρωση ορισμένων κυρώσεων που είχαν επιβληθεί κατά του Ιράν αλλά και την απόσυρση της επιλογής για στρατιωτική ενέργεια. Στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας, τον Απρίλιο του 2013, δημοσιεύθηκε η έκθεση «Στρατηγικές επιλογές για το Ιράν: Αντιστάθμιση της Πίεσης με Διπλωματία» (Strategic Options for Iran: Balancing Pressure With Diplomacy). Το φθινόπωρο του 2013, καθώς πλησίαζε η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, οι προϋποθέσεις για μια διπλωματική επίλυση του πυρηνικού προγράμματος αλλά και μιας πιθανής αμερικανο-ιρανικής προσέγγισης άρχισαν να βελτιώνονται.

Στις 24 Νοεμβρίου και μετά από μαραθώνιες διαπραγματεύσεις στη Γενεύη, το Ιράν και η ομάδα των χωρών E3/EU+3 (Βρετανία, Γερμανία, Γαλλία και ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα) κατέληξαν σε προσωρινή συμφωνία (ή κοινό σχέδιο δράσης) για την επίλυση του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος. Ουσιαστικά, επρόκειτο για τον τρίτο γύρο συνομιλιών στη Γενεύη εντός του 2013, ενώ από 23 έως 27 Σεπτεμβρίου 2013 προηγήθηκε η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, όπου ο νεοεκλεγείς Ιρανός πρόεδρος Hassan Rouhani αφενός είχε υπογραμμίσει ότι «ο ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης τον εξουσιοδότησε προκειμένου να διαπραγματευθεί μια συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα της χώρας του», αφετέρου επανέλαβε ότι «το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν έχει αποκλειστικά ειρηνικούς σκοπούς».

Σκοπός των πρόσφατων διαπραγματεύσεων ήταν να επιτευχθεί μια συμφωνία, η οποία θα εξασφάλιζε ότι το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν θα εξυπηρετούσε μόνο ειρηνικούς σκοπούς, όπως ορίζεται από τη Συνθήκη μη Διάδοσης των Πυρηνικών (Non Proliferation Treaty – NPT). Τελικά, η συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ του Ιράν και της ομάδας των χωρών E3/EU+3 προβλέπει την εκατέρωθεν βαθμιαία λήψη μέτρων και τήρηση δεσμεύσεων, με χρονικό ορίζοντα έξι μηνών, προκειμένου να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο πλευρών και τελικά να προκύψει η επιθυμητή επίλυση του ιρανικού πυρηνικού ζητήματος προβλήματος.

Σύμφωνα με το κοινό σχέδιο δράσης, το Ιράν δεσμεύεται μεταξύ άλλων ότι:

- Θα διατηρήσει μόνο τη μισή από την υπάρχουσα ποσότητα εμπλουτισμένου ουρανίου κατά 20%, προκειμένου να τη χρησιμοποιήσει ως καύσιμη ύλη για τον ερευνητικό πυρηνικό αντιδραστήρα TRR (Tehran Research Reactor), ενώ η υπόλοιπη ποσότητα θα απεμπλουτισθεί από ποσοστό 20% σε 5%, εντός έξι μηνών.

- Για τους επόμενους έξι μήνες, δεν θα προβεί σε εμπλουτισμό ουρανίου άνω του 5%. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι μέχρι στιγμής είναι γνωστό ότι «από το 2010, το Ιράν έχει πετύχει εμπλουτισμό ουρανίου σε ποσοστό 20%», ενώ ο περαιτέρω εμπλουτισμός σε 90%+ που απαιτείται για την κατασκευή πυρηνικού όπλου θεωρείται σχετικά εύκολη τεχνική.

- Δεν θα προβεί σε περαιτέρω δραστηριότητα στο εργοστάσιο εμπλουτισμού ουρανίου της Natanz, στις υπόγειες εγκαταστάσεις εμπλουτισμού ουρανίου του Fordow ή στο εργοστάσιο παραγωγής βαρέως ύδατος του Arak, γνωστό και ως IR-40 (θεωρείται ιδανικό για την παραγωγή πλουτωνίου, το οποίο δυνητικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή πυρηνικού όπλου).

- Δεν θα δημιουργήσει νέες εγκαταστάσεις εμπλουτισμού ουρανίου.

- Έχει το δικαίωμα στην έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της πυρηνικής τεχνολογίας.

- Θα παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες στη Διεθνή Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας (International Atomic Energy Agency - IAEA), συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με τα σχέδια του Ιράν για τις πυρηνικές του εγκαταστάσεις, της περιγραφής του κάθε κτιρίου σε κάθε πυρηνική εγκατάσταση, της προόδου των εργασιών για κάθε πυρηνική εγκατάσταση στην οποία διεξάγονται πυρηνικές δραστηριότητες, των πληροφοριών για τα ορυχεία ουρανίου, κτλ. Αυτές οι πληροφορίες θα πρέπει να παρέχονται εντός τριών μηνών από την υιοθέτηση των παρόντων δεσμεύσεων.

- Θα υποβάλει επικαιροποιημένες πληροφορίες στην IAEA για τον πυρηνικό αντιδραστήρα του Arak.

- Θα επιτρέπει την καθημερινή πρόσβαση καθώς και τις απροειδοποίητες επισκέψεις των επιθεωρητών της IAEA στις πυρηνικές εγκαταστάσεις του Fordow και της Natanz.

- Οι επιθεωρητές της IAEA θα έχουν πρόσβαση στα εργαστήρια συναρμολόγησης των συσκευών φυγοκέντρωσης (χρησιμοποιούνται στον εμπλουτισμό ουρανίου), στα εργαστήρια παραγωγής και αποθήκευσης συσκευών φυγοκέντρωσης, καθώς και στα ορυχεία ουρανίου και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας και εξαγωγής ουρανίου από μεταλλεύματα.

Από την πλευρά της, η ομάδα των χωρών E3/EU+3 δεσμεύεται ότι:

- Θα τερματίσει τις προσπάθειες για περαιτέρω μείωση των πωλήσεων του ιρανικού αργού πετρελαίου. Η ΕΕ και οι ΗΠΑ θα αναστείλουν τις κυρώσεις κατά της πώλησης ιρανικού πετρελαίου, σε συνεργασία με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες ασφάλειας και μεταφορών. Επίσης, θα επιτραπεί ο επαναπατρισμός ενός συμφωνημένου ποσού από τις πωλήσεις ιρανικών υδρογονανθράκων, που έχει συσσωρευθεί σε παγωμένους ξένους τραπεζικούς λογαριασμούς. Είναι χρήσιμο να αναφέρουμε ότι στην παρούσα φάση, το ιρανικό πετρέλαιο κατευθύνεται μόνο προς τις ενεργειακές αγορές της Κίνας, Ινδίας, Ιαπωνίας, Νότιας Κορέας, Τουρκίας, ΗΑΕ και Συρίας. Ωστόσο, σχεδόν το 50% των εσόδων από τις πωλήσεις συσσωρεύεται σε παγωμένους ξένους τραπεζικούς λογαριασμούς, χωρίς δυνατότητα πρόσβασης και επαναπατρισμού από ιρανικής πλευράς.

- Η ΕΕ και οι ΗΠΑ θα αναστείλουν τις κυρώσεις κατά της πώλησης ιρανικών πετροχημικών, χρυσού και πολύτιμων μετάλλων.

- Οι ΗΠΑ θα αναστείλουν τις κυρώσεις κατά της ιρανικής αυτοκινητοβιομηχανίας.

- Θα επιτραπεί η προμήθεια των ανταλλακτικών που απαιτούνται για την ασφαλή λειτουργία της ιρανικής πολιτικής αεροπορίας.

- Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, οι ΗΠΑ και η ΕΕ δεν θα επιβάλουν νέες κυρώσεις σχετικά με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

- Θα καθιερωθεί ένας οικονομικός διάυλος ο οποίος θα διευκολύνει τις ανθρωπιστικές ανάγκες του ιρανικού πληθυσμού (τρόφιμα, γεωργικά προϊόντα, φάρμακα, ιατρικές συσκευές, ιατρικά έξοδα στο εξωτερικό, κτλ), χρησιμοποιώντας τα έσοδα από τις πωλήσεις ιρανικού πετρελαίου που ήδη έχουν δεσμευθεί στο εξωτερικό. Επίσης, με τα δεσμευμένα κεφάλαια θα εξοφλούνται οι οφειλές του Ιράν στον ΟΗΕ και θα πληρώνονται τα δίδακτρα των Ιρανών φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό, μέχρι ενός συμφωνημένου ποσού για την περίοδο των έξι μηνών.

- Η ΕΕ θα εγκρίνει την αύξηση του ορίου συναλλαγών για εμπορικά προϊόντα, που δεν υπόκεινται σε κυρώσεις.

Μετά την υιοθέτηση των παραπάνω δεσμεύσεων-μέτρων, οι δύο πλευρές θα συνάψουν μια τελική συμφωνία, η οποία θα τεθεί σε εφαρμογή το αργότερο σε ένα έτος και μεταξύ άλλων θα περιλαμβάνει:

- Τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που ισχύουν για τα μέλη της ΝΡΤ, καθώς και τις εγγυήσεις της ΙΑΕΑ

- Τη συνολική άρση των κυρώσεων κατά του Ιράν.

- Τον καθορισμό ενός ελεγχόμενου και συγκεκριμένου προγράμματος εμπλουτισμού ουρανίου.

- Την πλήρη εξάλειψη των διεθνών ανησυχιών σχετικά με το εργοστάσιο παραγωγής βαρέως ύδατος του Arak.

- Την πλήρη εφαρμογή των συμφωνηθέντων μέτρων διαφάνειας και την ενίσχυση της παρακολούθησης των ιρανικών πυρηνικών δραστηριοτήτων. Επίσης, την επικύρωση από τον ανώτατο θρησκευτικό ηγέτη και το ιρανικό κοινοβούλιο (Majlis) καθώς και την εφαρμογή του Επιπρόσθετου Πρωτόκολλου (Additional Protocol). Εδώ, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η επικύρωση του Επιπρόσθετου Πρωτόκολλου της NPT συνιστά το «κλειδί» στην επίλυση του πυρηνικού προβλήματος, καθώς επιτρέπει τους επιθεωρητές της ΙΑΕΑ να πραγματοποιούν προγραμματισμένες και απροειδοποίητες επιθεωρήσεις στις ιρανικές πυρηνικές εγκαταστάσεις.

- Τη διεθνή συνεργασία με το Ιράν στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς, όπως για παράδειγμα την απόκτηση από ιρανικής πλευράς σύγχρονων πυρηνικών αντιδραστήρων (ελαφρού ύδατος) και συναφούς εξοπλισμού, τον εφοδιασμό με σύγχρονες μορφές πυρηνικού καυσίμου, αλλά και τις νέες πρακτικές για έρευνα και ανάπτυξη στην πυρηνική ενέργεια.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την προσωρινή συμφωνία της Γενεύης δεν εξασφαλίζει ότι η Τεχεράνη θα εγκαταλείψει τις πυρηνικές της φιλοδοξίες. Απαιτείται στροφή 180 μοιρών από ιρανικής πλευράς, ως προς την υιοθέτηση μιας νέας πυρηνικής πολιτικής, που θα αποδεικνύει ότι δεν προτίθεται να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα. Η μέχρι τώρα συμπεριφορά της Τεχεράνης σε συνδυασμό με την προθεσμία των έξι μηνών, προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο πλευρών, εύλογα μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι «για ακόμη μια φορά, η ιρανική πλευρά επιδιώκει να κερδίσει χρόνο».

Άρθρο του GeoStrategy στο ΠΟΝΤΙΚΙ

Βασίλης Γιαννακόπουλος